

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 5, NO 9, STIP, 2020

ГОД. V, БР. 9
ШТИП, 2020

VOL. V, NO 9
STIP, 2020

ПАЛИМПСЕСТ

**Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања**

PALIMPSEST

**International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research**

**Год. 5, Бр. 9
Штип, 2020**

**Vol. 5, No 9
Stip, 2020**

PALMK, VOL 5, NO 9, STIP, 2020
DOI: <https://doi.org/10.46763/palim209>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,
Република С. Македонија

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Република С. Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Република С. Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чеглеѓи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капaso, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Нагале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,
Republic of N. Macedonia

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, United States of America
Tole Belcev, Goce Delcev University, Republic of N. Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delcev University, Republic of N. Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czegledi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска-Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип, С. Македонија

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST

EDITORIAL COUNCIL

Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, N. Macedonia

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

BIBLIOGRAPHIC INFORMATION

Journal Name	PALIMPSEST International Journal for Linguistic, Literary and Cultural Research
Abbreviation	PALMK
ISSN (print)	2545-398X
ISSN (online)	2545-3998
Knowledge field:	UDC 81
UDC code	UDC 82 UDC 008
Article Format	HTML/ PDF; PRINT/ B5
Article Language	Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish, Italian
Type of Access	Open Access e-journal
Type of Review	Double-blind peer review
Type of Publication	Electronic version and print version
First Published	2016
Publisher	Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip, Republic of N. Macedonia
Frequency of Publication	Twice a year
Subject Category	Language and Linguistics, Literature and Literary Theory, Education, Cultural Studies
Chief Editor	Ranko Mladenoski
Country of Origin	Republic of N. Macedonia
Online Address	http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL
E-mail	palimpsest@ugd.edu.mk
Profiles	Academia.edu https://www.ugd.academia.edu/PALIMPSESTПАЛИМПСЕСТ Research Gate https://www.researchgate.net/profile/Palimpsest_Palimpsest2 Facebook Palimpsest / Палимпсест Twitter https://twitter.com/palimpsest-22 SCRIBD https://www.scribd.com/user/359191573/Palimpsest-Палимпсест BIBLIOGRAPHIC

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Билјана Ивановска, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Biljana Ivanovska, editor of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Milena Sazdovska-Pigulovska

DEFINITION AND CLASSIFICATION OF PHRASEOLOGICAL EXPRESSIONS AND PROBLEMS OF IDIOMATIC EQUIVALENCE IN TRANSLATION

29 Милена Касапоска-Чадловска

НЕКОИ ФРАНЦУСКИ КОНСТРУКЦИИ СО НЕЗАДОЛЖИТЕЛЕН АТРИБУТ НА ДИРЕКТЕН ОБЈЕКТ И НИВНИТЕ МАКЕДОНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ

Milena Kasaposka-Chadlovska

SOME FRENCH CONSTRUCTIONS WITH OPTIONAL DIRECT OBJECT ATTRIBUTE AND THEIR MACEDONIAN EQUIVALENTS

41 Mariantonia Tramite

HIKIKOMORI: ANALISI LINGUISTICA E PROPOSTE DI TRADUZIONE IN LINGUA ITALIANA DI UN NEOLOGISMO 2.0

Mariantonia Tramite

HIKIKOMORI: LINGUISTIC ANALYSIS AND TRANSLATION SUGGESTIONS IN ITALIAN LANGUAGE OF A 2.0 NEOLOGISM

53 Eleonora Fois

THE RENDITION OF METAPHORS AND THE TRANSLATOR'S INFLUENCE IN THE ENGLISH TRANSLATION OF GRAZIA DELEDDA'S LA MADRE

67 Gülşen Yılmaz

“SÜNGÜ” KELİMESİNİN ETİMOLOJİSİ ÜZERİNE

Gülşen Yılmaz

THE ETYMOLOGY OF THE WORD “SÜNGÜ”

75 Марија Леонтиќ

ЗБОРОВНИТЕ ГРУПИ СО ПОСТПОЗИЦИЈА ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И НИВНОТО ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Leontik

WORD GROUPS WITH A POSTPOSITION IN TURKISH LANGUAGE AND THEIR EQUIVALENCE IN MACEDONIAN LANGUAGE

- 87 Виолета Јанушева**
ПЕРИФРАЗИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ СТАНДАРДЕН ЈАЗИК
Violeta Janusheva
THE PERIPHRASES IN MACEDONIAN STANDARD LANGUAGE
- 99 Silvana Neshkovska**
THE RHETORIC BEHIND POLITICAL RESIGNATION SPEECHES
- 113 Мери Лазаревска**
НИТУ АНГЛИСКИ НИТУ МАКЕДОНСКИ (КРАТКА АНАЛИЗА
НА АНГЛИЗМИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК И НИВНА /НЕ/
ОПРАВДАНОСТ)
Meri Lazarevska
NEITHER ENGLISH NOR MACEDONIAN (SHORT ANALYSIS OF THE
ENGLISH BORROWINGS IN THE MACEDONIAN LANGUAGE AND THEIR
/NON/JUSTIFICATION)

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 123 Chiara Fusco**
VICO E LA CONTEMPORANEITÀ: VISIONI DELLA LETTERATURA IN
VICO, QUASIMODO E MONTALE
Chiara Fusco
VICO AND CONTEMPORANEITY: VISIONS OF LITERATURE IN VICO,
QUASIMODO AND MONTALE
- 135 Mirko Mondillo**
«ADESSO TU MI DICI COSA VUOI FARE DI ME». TIMIRA. ROMANZO
METICCIO E L'IPERMODERNO ITALIANO
Mirko Mondillo
«NOW YOU TELL ME WHAT YOU WANT TO DO ABOUT ME». TIMIRA.
ROMANZO METICCIO AND THE ITALIAN HYPERMODERNITY
- 149 Marcella Di Franco**
IL LIRISMO NOSTALGICO E L'ALIENAZIONE MODERNA IN CORRADO
ALVARO
Marcella Di Franco
NOSTALGIC LYRISM AND MODERN ALIENATION IN CORRADO ALVARO
- 161 Марија Ѓорѓиева Димова**
МЕМОРИЈАТА НА РОМАНОТ, РОМАНОТ КАКО МЕМОРИЈА
Marija Gjorgjieva Dimova
THE MEMORY OF THE NOVEL, THE NOVEL AS A MEMORY

- 171 Славчо Ковилоски**
КРВТА НЕ Е ВОДА: НАРОДНАТА ПЕЈАЧКА ДАФА ЦЕПЕНКОВА
Slavcho Koviloski
BLOOD IS THICKER THAN WATER - THE INTERPRETER OF FOLK SONGS: DAFA CEPENKOVA
- 179 Маријана Горгиева-Ристевска, Ранко Младеноски**
СЕМИОЛОГИЈА НА НЕАНТРОПОМОРФНИОТ ЛИК ВО РОМАНОТ „ЌЕРКАТА НА МАТЕМАТИЧАРОТ“ ОД ВЕНКО АНДОНОВСКИ
Marijana Gorgieva-Ristevska, Ranko Mladenoski
THE SEMIOLOGY OF THE NON-ANTHROPOMORPHIC CHARACTERS FROM THE NOVEL “THE MATHEMATICIAN’S DAUGHTER” BY VENKO ANDONOVSKI
- КУЛТУРА / CULTURE**
- 193 Ана Stefanovska**
VIRTUAL REALITY AND READING CITIES: GPS-BASED APPLICATIONS AS A NEW FORM OF LITERARY TOURISM
- 201 Оља Стојкова**
ПРЕДАТОРСКО ИЗДАВАШТВО
Olja Stojkova
PREDATORY PUBLISHING
- 213 Екатерина Намичева, Петар Намичев**
ТРАДИЦИОНАЛНАТА АРХИТЕКТУРА – МОДЕЛИ НА ЗАШТИТА И ЗАЧУВУВАЊЕ НА ФУНКЦИЈАТА
Ekaterina Namicheva, Petar Namichev
TRADITIONAL ARCHITECTURE – MODELS OF PROTECTION AND PRESERVATION OF FUNCTION
- МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY**
- 225 Нина Даскаловска**
ПРИОДИ И АКТИВНОСТИ ЗА ИНТЕГРИРАЊЕ НА ВОКАБУЛАРОТ ВО НАСТАВАТА
Nina Daskalovska
APPROACHES AND ACTIVITIES FOR INTEGRATING VOCABULARY IN LANGUAGE INSTRUCTION
- 239 Blerina Nuhi, Brikena Xhaferi**
EVALUATING CRITICAL THINKING COMPONENT OF HIGH SCHOOLS IN SKOPJE

253 Arbnora Sulejmani, Brikena Xhaferi

TECHNIQUES WHICH PROMOTE CRITICAL THINKING IN ELT – A STUDY CONDUCTED IN HIGH SCHOOLS OF SKOPJE

265 Марија Гркова

ОБЈЕКТИВНИ ТЕСТОВИ ЗА МЕРЕЊЕ НА ПОСТИГНУВАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ И ТЕСТИРАЊЕТО ВО НАСТАВАТА

Marija Grkova

THE CLASSROOM TEST AND THE OBJECTIVE TESTS FOR MEASURING STUDENTS ACHIEVEMENTS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

277 Кирил Трајчев

РУСКАТА ПОТРАГА ПО БОЖЈАТА МУДРОСТ

Kiril Trajchev

RUSSION QUEST FOR THE WISDOM OF GOD

291 Monika Zázrivcová

COMPTE-RENDU : « LES INTERFÉRENCES LINGUISTIQUES DU FRANÇAIS SUR LE SLOVAQUE. L'EXEMPLE DU SYSTÈME VERBAL », PAR LUCIA RÁČKOVÁ ET FRANÇOIS SCHMITT

Monika Zázrivcová

REVIEW: “LES INTERFÉRENCES LINGUISTIQUES DU FRANÇAIS SUR LE SLOVAQUE. L'EXEMPLE DU SYSTÈME VERBAL” (FRENCH LINGUISTIC INTERFERENCES ON SLOVAK. THE EXAMPLE OF THE VERBAL SYSTEM), BY LUCIA RÁČKOVÁ AND FRANÇOIS SCHMITT

295 Ранко Младеноски, Софија Иванова

СОВРЕМЕНАТА КНИЖЕВНОСТ МЕЃУ ЗАПАДНИОТ АНТРОПОЦЕНТРИЗАМ И ИСТОЧНАТА ТЕОДИЦЕЈА

Ranko Mladenoski, Sofija Ivanova

CONTEMPORARY LITERATURE BETWEEN ANTHROPOCENTRISM AND EASTERN THEODICY

ДОДАТОК / APPENDIX

311 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ

ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“

CALL FOR PAPERS

FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

ПРЕДГОВОР

Почитувани читатели,

Со објавувањето на деветтиот број на списанието „Палимпсест“ се одбележува и потврдува неговото петгодишно постоење. Тековниот број на ова списание обработува теми кои се однесуваат на областите јазик, книжевност, методика на наставата и културологија и тие се напишани на македонски, англиски, италијански и турски јазик. Тематските области што ги покриваат овие статии се доволно разнолики да го привлечат вниманието на нашите колеги, наставници, студенти, но и доволно мотивирачки да го одржат современиот чекор со актуелните феномени на истражување од горенаведените области. Од објавените трудови во овој број како најбројни се јавуваат авторите од Македонија (Милена Саздовска-Пигуловска, Милена Касапоска-Чадловска, Марија Леонтиќ, Виолета Јанушева, Силвана Нешковска, Мери Лазаревска, Марија Ѓорѓиева Димова, Славчо Ковилоски, Маријана Ѓорѓиева-Ристевска, Ана Стефановска, Оља Стојкова, Екатерина Намичева, Петар Намичев, Нина Даскаловска, Блерина Нухи, Арбнора Сулејмани, Брикена Џафери, Марија Ѓркова, Кирил Трајчев, Ранко Младеноски, Софија Иванова), потоа од Словачка Моника Зазривчова (Monika Zázrivcová), од Австрија Мариантониа Трамите (Mariantonia Tramite), од Италија Елеонора Фоа (Eleonora Fois), Кјара Фуско (Chiara Fusco), Мирко Мондило (Mirco Mondillo), Марчела ди Франко (Marcella Di Franco) и од Турција Ѓулшен Јилмаз (Gülşen Yılmaz).

Доминантен јазик на статиите во овој број е македонскиот јазик, што го толкувам како наш стремеж во борбата за негово негување и зачувување како наше најголемо културно наследство, како и желбата и намерата обработените тематски содржини да бидат лесно достапни за сите заинтересирани на територијата на целата наша држава. Сепак, се јавува неопходност и од актуелизација и популаризација и на другите јазици, што укажува на фактот дека светот на јазиците е огромен и дека многу аспекти од јазиците треба да се анализираат и да се објаснат. Тоа ја покажува важноста и значењето на странските јазици во современите емпириски текови во науката за јазикот, во науката за книжевноста, методиката на наставата и во културологијата.

Како резултат на електронската достапност на ова списание и на активностите на Уредувачкиот одбор, Редакцискиот совет, рецензентите, јазичните и техничките уредници, горди сме да истакнеме дека присуството на научноистражувачки статии од различни земји од светот говори за неговата актуелност и популарност. Сите што се вклучени во создавањето на ова списание несебично се ангажираат за неговото подобрување и со своите сугестии и добронамерни критики и дискусии влијаат доволно инспиративно да привлечат современи и модерни истражувачки публикации кои ќе најдат на уште поголема читателска публика во иднина, со што современите истражувања ќе бидат широко достапни и ќе овозможат размена на знаења, идеи, како и на научни и стручни достигнувања.

Билјана Ивановска, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Dear readers,

The ninth issue of “Palimpsest” marks and confirms the journal’s five year existence. The current issue of the journal covers topics related to the fields of language, literature, teaching methodology and culturology, and they are written in Macedonian, English, Italian and Turkish. The thematic areas covered by these articles are diverse enough to attract the attention of our colleagues, teachers and students, and at the same time motivating enough to keep up with the current phenomena of research in the aforementioned areas. From the published articles in this issue, the authors from Macedonia appear as the most numerous, such as Milena Sazdovska-Pigulovska, Milena Kasaposka-Chadlovska, Marija Leontik, Violeta Janusheva, Silvana Neshkovska, Meri Lazarevska, Marija Gjorgjieva Dimova, Slavco Koviloski, Marijana Gorgieva-Ristevska, Ana Stefanovska, Olja Stojkova, Ekaterina Namicheva, Petar Namichev, Nina Daskalovska, Blerina Nuhi, Arbnora Sulejmani, Brikena Xhaferi, Marija Grkova, Kiril Trajcev, Ranko Mladenoski, Sofija Ivanova, then from Slovakia Monika Zázrivcová, from Austria Mariantonina Tramite, from Italy Eleonora Fois, Chiara Fusco, Mirco Mondillo, Marcella Di Franco and from Turkey Gülşen Yılmaz.

The dominant language of the articles in this issue is the Macedonian language, which I recognize as our aspiration in the struggle for its nurturing and preservation of our greatest cultural heritage, as well as the desire and intention to make the thematic contents to be easily accessible to anyone concerned throughout our country. However, there is a need for actualization and popularization of other languages, which points to the fact that the world of languages is vast, therefore, many aspects of languages ought to be analyzed and explained. This actually proves the importance and significance of foreign languages in contemporary empirical currents in the science of language, literature, teaching methodology and culturology.

As a result of the electronic availability of this journal and the activities of the Editorial board, the reviewers, the linguistic and technical editors, we are proud to point out that the presence of scientific research articles written by authors from different countries of the world speaks of its relevance and popularity. Everyone involved in the creation of this journal is selflessly committed to its improvement and with their suggestions, well-intentioned reviews and discussions influence the submission of contemporary and modern research articles that will attract even a larger readership in the future, so that contemporary research will be widely available and will enable the exchange of knowledge, ideas, as well as scientific and professional achievements.

Biljana Ivanovska, Editor of Palimpsest

КРВТА НЕ Е ВОДА: НАРОДНАТА ПЕЈАЧКА ДАФА ЦЕПЕНКОВА

Славчо Ковилоски

Институт за македонска литература, Скопје
slavcho.koviloski@outlook.com

Апстракт: Трудот е посветен на Дафа Цепенкова, позната интерпретаторка на народни песни. Таа потекнувала од семејство Цепенкови од Прилеп и била сестра на познатиот собирач и запишувач на народни умотворби Марко Цепенков. За разлика од нејзиниот брат Марко, кој поседувал извонреден талент за раскажување, Дафа поседувала талент за пеење. Најголемиот дел од песните запишани во *Зборникот* на Наум Тахов ѝ припаѓаат токму на Дафа. Слободната интерпретација и умешноста за импровизација придонесува испеаните песни да бидат исполнети со чувство за метрика и со ведар дух, а дел од овие песни се и авторски дела на самата пејачка. Токму затоа, Дафа Цепенкова ја сместуваме во редот на најдобрите македонски интерпретаторки на народни песни во XIX век.

Клучни зборови: *Дафа Цепенкова, Марко Цепенков, Прилеп, Крушево, XIX век, народни умотворби, народни песни.*

Вовед

Во големиот број извонредно талентирани интерпретатори на македонски народни умотворби посебно место треба да се определи за фамилијата Цепенкови од Прилеп. Почнувајќи од нивниот најпознат претставник Марко Цепенков, преку неговиот дедо, татко му Коста, до сестрите на Марко, Зица (Зоица) и Дафа. И сопругата на Марко, Софија, била упатена во тајните на познавањето и умешното интерпретирање на македонскиот фолклор. Самиот Марко ги забележал квалитетите на својот татко, сестрите и сопругата, па на неколку места во својата *Автобиографија* и на други места, пишувал со восхит за нив: „Кога ќе седнел на чесна трпеза, три дни и три ноќи сè кралцки песни ќе му пеел на сватоите или на гостите, спроти како да бил дено. На многу села бил дедо ми нунко, само и само дека знаел ‘турли-бе-турли’ кралцки песни и дека бил многу гласоит...“ и додал: „Само татко ми и Дафа беа песнарии, како татка си (деда ми), а другите не беа толку многу“ (Цепенков, 1972а, стр. 303-305). Ваквата констатација искажана во *Автобиографијата* Марко Цепенков ја надополнил при презентирањето на тажачките песни. Тој, на едно место за својата сестра Зица запишал: „сестра ми Зоица е чудна во тажењето, цел ден да ја остаиш сè ќе тажи и ќе реди како некој славеј, да дури да зарипни“ (Цепенков, 1972б, стр. 204). Познатиот

прилепски терзија запишал и неколку умотворби од сопругата Софија, објавени во *Зборникот на народни умотворби и книжнина* од 1889 и 1892 година, како и од неговата снаа Марија објавени во истиот *Зборник* во 1890 и 1892 година.

Скудни се изворите за пејачките можности на Дафа и Зица Цепенкови што, всушност, е случај и со речиси сите македонски народни пејачки од XIX век. За способностите на „втората Омирка“ Дафина од Просеник податоци изнесува единствено Стефан Верковиќ, за Парашкева Сирлешчова пишуваат само браќата Димитар и Кочо Молерови, за Гурѓа Котева не би се знаело ако не биле браќата Миладиновци итн. Во нашиот случај, квалитетите на Дафа Цепенкова ги спомнале нејзиниот брат Марко и слепиот пејач од Крушево, Наум Тахов кому му испеала голем број песни. За даровитоста на Зица, пак, повторно запис оставил само Марко Цепенков.

Случајот со Македонија покажува дека благодарение на романтизмот, навевот на европскиот слободарски дух, на сесловенските идеи и на обидот да се зачува народниот македонски дух, на овие простори започнале преродбенско-просветителските процеси, кои кулминирале со објавување на повеќе зборници македонски народни умотворби. Главниот мотив за собирачката дејност на која се нафатиле браќата Миладиновци, Марко Цепенков, Кузман Шапкарев и другите македонски фолклористи бил да се зачува народниот дух од напливот на современите влијанија кои доаѓале од Западна Европа, но и да се зачуваат народноста, народниот јазик, културата и традицијата од силното грчко влијание, за што пишувал и Марко Цепенков во својата *Автобиографија*. Во разговорот што го имал Димитрија Миладинов со Марко и неговиот татко Коста, му било поставено прашањето зошто ги собира песните и другите фолклорни материјали. Тој одговорил: „Слушај ваму, ќир Коста, лели ме прашаш за ошто ‘и збирам овие работи, ама ете ти земјата и небото ако прогоориш некому, од тие што ‘и знаиш ти (за Власите), оти ќе ме предаат на орело. Овие песни и друзи детински работи што ‘и збирам, ќе печалам да ‘и типосам за да останат да се пеат некоаш, коа ќе нема ваквие работи, чунки овие проклети Грци ќе нè погрчат и друго чаре не бидуат. Еве прво јас кај сум се погрчил од немајкаде“ (Цепенков, 1972а, стр. 322).

Интерпретаторските вештини на Дафа Цепенкова

Фамилијата Цепенков потекнувала од мошне сиромашно семејство и била родум од селото Ореовец, Прилепско. Според информациите изнесени во *Автобиографијата*, презимето Цепенковци го добиле по дедото на Марко, кој исто така се викал Марко и бил самарџија. Еден неделен ден тој бил обуен со бели гаќи, многу расцепени, „дури до газот“, и излегол сред село да игра со децата. Кога го виделе, му свикале: „Марко Цепенко, Марко Цепенко“, па од тој ден му останал прекарот „Цепенко“. Дедо му имал четворица синови. Најстариот се викал Никола и бил куменџија во Прилеп; по него следувал Коста, самарџија и еким; следен бил Ристе, мајстор кој работел во Стамбол и најмалиот Ице, кој бил чешлар и работел во Софија, Прилеп и Крушево. Големото семејство го надополнувале ќерките Ката, Мара и Дафа, тетки на

Марко Цепенков. Тој не ја затекнал само најстарата од нив, Ката, која починала доста рано.

Дафа Цепенкова била родена во Прилеп, а поголем дел од својот живот поминала во Крушево. Починала во длабока старост, на 103 години. Забележано е дека во Крушево била исклучително почитувана како вешта пејачка, што укажува на фактот дека била омажена во овој град, но кога и за кого нема податоци. Од неа, собирачот на народни песни Наум Тахов запишал дури 160 песни кои ги објавил во својот *Зборник* кој содржи 220 песни. По неа, во *Зборникот* со 32 песни е застапен крушевчанаецот Ѓорѓи Стојчев. За жал, Тахов не оставил информации кои песни им припаѓаат на одредени пејачи. Песните најпрво биле запишани на народен јазик, но со грчки букви, а дури по десетина години Тахов ги препишал на кирилица на крушевско-прилепски дијалект. Предговорот и објаснувањата се предадени на бугарски јазик.

Освен песните, таа знаела и разни други фолклорни материјали на кои, за жал, во тоа време Тахов не им обрнал внимание, иако забележал дека: „оваа прочуена пејачка баба беше неисцрпен извор на народни песни“. Поради тоа, запишал тој „уште жалам до ден денешен, зошто не запишав повеќе од народното богатство, со кое така богато беше ја надарила природата својата избрана пејачка – баба Дафа, која заедно со себе во земјата погребала големо количество народни умотворби...“. Тахов понатаму додава: „без да ги оптоварувам читателите со подетално изложување на животот на таа прочуена баба Дафа, во целата Крушовска околија, ќе кажам дека се одликуваше со одличен карактер и весело го поминувала животот, поради што беше ги спечалила симпатиите на целиот град Крушово, во чија памет уште не исчезнала. Освен тие добри квалитети, поседувала и ретка убавина“. (Таховъ, 1895, стр. 3-4). Според изнесените податоци, во времето на објавувањето на *Зборникот* на Тахов во 1895 година, Дафа Цепенкова веќе била почината. Доколку е точно дека смртта ја затекнала на 103 години, тоа ни дава за право нејзиното раѓање приближно да го датираме кон крајот на XVIII век, околу 1795 година.

Според неговиот запис, неименуваната песна која започнува со стихот: „Ашик ви сум, вашик ви сум“ (стр. 164), е лично дело на Дафа: „оваа песна е на старата баба Дафа“, запишал Тахов. Во неа пејачката ја воспева личотијата на Дафа, која поради „шекер“ очите, грлото и лицето, младото момче сака да ја украде „од кај мајка ти, / од кај татко ти“. На мислење сме дека во оваа песна, но и во голем дел од преостанатите песни што ги пеела, Дафа го употребувала ефектот на огледалност, која сопствената слика на убава и ведрата жена, ја пренела и во песните. Затоа, во прилог следува ненасловената песна што започнува со стиховите „Ашикџ ви сумџ, вашикџ ви сумџ“:

„Ашикџ ви сумџ, вашикџ ви сумџ,
За вџгите,
Аман дайлян Дафо,
Джанџмџ шџекер Като;
Ашикџ ви сумџ, вашикџ ви сумџ

За очите
Аман дайлян Дафо,
Джанъмъ шѣкер Като;
Ашикъ ви сумъ, вѣшикъ ви сумъ
За гърлото
Аман дайлян Дафо,
Джанъмъ шѣкер Като;
Ашикъ ви сумъ, вѣшикъ ви сумъ
За лицето,
Аман дайлян Дафо,
Джанъмъ шѣкер Като;
Ке те украдамъ отъ кай майкати
Отъ кай таткоти
Аман дайлян Дафо,
Джанъмъ шѣкер Като“ (Таховъ, 1895, стр. 164-165).

Поради непрецизирањето на изведувачот, не е можно целосно идентификување на песните испеани од Дафа. Сепак, од општиот увид на *Зборникот* на Тахов, може да се заклучи дека најголемиот дел од песните имаат мал број стихови, во кои предничат кратките љубовни песни – „натпевки“ („натповки“ или „натповјанки“).¹ Ако знаеме дека „скоро секоја натпевка претставува импровизирана творба“ (Пенушлиски, 1980, стр. 47), тогаш заклучокот од понудените песни е дека Дафа била исклучително талентирана пејачка и импровизаторка.

Голем број од песните се исполнети со љубовен копнеж, со ентузијазам, со надеж дека љубовните изјави ќе бидат возвратени. Така, често пати се сретнуваат стихови како: „пак вдо’ица да останиш, / Во мојте раце да дојдиш“; „Двајцата кја се земиме“, „Тој ми е верен – го сакам, / Кја одам, мајко, кја одам“ и сл. Особено е впечатлив описот на убавото момче кое момата го бендисала, а кој во овој случај ќе го предадеме на современа македонска азбука:

„Убаво е лудо на лице:
Ставата му е селфија,
Главата му е скумриа,
Гајтанлии му сет вегите,
Филджани му сет очите,
Шекерна му ет устата,
Симигче му ет лицето.“ (стр. 159).

¹ Натпевките претставуваат кратки лирски песнички кои ги пеат момите и момчињата, најчесто на сиденки и на ора. Види кај: Кирил Пенушлиски, „Натпевки – (кратки) љубовни народни песни“, *Современост*, Скопје, бр. 9, 1964, 907-925. Истото и во: *Македонскиот фолклор*, Мисла, Скопје, 1981, стр. 254-273.

Впечатлив е изборот на зборовите употребени во песната. Станува збор за архаизми кои во овој случај носат поетичност, ја разбиваат содржината со имагинацијата и умешноста на пејачката. На пример, според *Речникот на македонскиот јазик, том III*, Скопје, 1994, зборовите скумрија и селфија ги имаат следниве значења: селфија (селвија) – јужно вечно зелено дрво *Cupressus*, чемпрес, кипарис (*Речник на македонскиот јазик*, 1994, стр. 175); скумрија – 1. Мала морска риба со вретеновидно тело *Skomber kombus*, и 2. Гугутка (*Речник на македонскиот јазик*, 1994, стр. 218). Исто така, налик на Марко Цепенков, покрај архаизмите кај Дафа се присутни и значителен број турцизми: аџамија, филџан, симит, гергеф, назлан итн., најмногу од трговијата, занаетите и внатрешното уредување на куќата.² Всушност, како и Марко Цепенков, и случајот на Дафа го покажува богатството на македонскиот јазик преку прилепскиот говор, надополнет со турцизми, но и речиси без интернационализми.

Значи, кога станува збор за основата на јазикот на кој пеела Дафа, нема сомнение дека станува збор за народен македонски јазик, кој како што забележал запишувачот Тахов бил „крушовски-прилепски дијалект“. Притоа, утврдил тој, „акцентирањето на двосложните зборови паѓа на првиот збор од почетокот, а во многусложните – на третиот од крајот на зборот“, што комплетно соодветствува со каноните на македонскиот литературен јазик. Тахов додал и дека со акцентирањето на зборовите, на пример: будало, јаболко, јунак, удриа, црвено, грнчарско итн., респективно се повишуваат гласовите у, ја, ју и сл. Уште една карактеристика која на Тахов му оставиле впечаток и која се однесува на „Македонските говори“ е испуштањето на буквите во некои зборови. Како примери се наведени: удри’а, то’ар, отидо’а, умре’а, за кои „апострофот стои на местото на отпаднатата буква х; таа појава, колку што ми е познато е општо скоро за сите Македонски говори“ (Таховъ, 1895, „Едно кратко објаснение“, непагинирана страница). Ваквата практика на изразување е широко распространета во записите на Марко Цепенков кој употребувајќи го својот природен талент ги доработувал приказните за што бил особено критикуван од неговиот современик и сограѓанец Димитар Мирчев.³

За јазикот употребен во испеаните песни самиот Тахов изразил надеж дека ќе послужи за понатамошни филолошки истражувања. „Капиталниот интерес и важноста коишто ги претставуваат народните умотворби воопшто и поезијата“, според него требало да послужат за понатамошни истражувања на „раскошните и оригиналните дијалекти“ (членувањето, менувањето на

² Да се види кај: Оливера Јашар-Настева, *Турските лексички елементи во македонскиот јазик*, Институт за македонска литература „Крсте Мисирков“, Скопје, 2001, стр. 60-80.

³ Повеќе кај: Д. Мирчевъ, „Бѣлѣжки по приѣпския говоръ“, *СбНУНК*, книга XX, Софија, Државна печатница, 1904, стр. 39. Мирчев кај Цепенков забележал повеќе грешки во морфологијата, фонетиката и синтаксата, како и во членувањето на некои материјали „кое не секогаш е поставено на место“. Меѓу другите забелешки била и таа дека Цепенков во приказните користел многу свои „додавки“ и премногу ги „растегнувал“. „Но, г-н М(арко) К(оста) Ц(епенков), се гледа, сосема поинаку ја сфаќа својата работа; тој треба да мисли дека со тоа што ги украсува, ги прави поинтересни“.

предлозите, губењето на инфинитивната форма и сл.), што во тоа време биле релативно непознати за бугарските, а уште повеќе за преостанатите словенски и европски филолози. Ваквото размислување на Тахов го наоѓаме во богатството на употребените изрази и севкупно од јазикот на испеаните песни од страна на Дафа Цепенкова. Тука, стиховите се тонско-силабични, при што тие често се формираат според мелодијата, односно се условени од ритмизираниите слогови на песната. Испеаните песни најчесто се движат околу шестерецот и осмерецот, со повремени отстапувања (седмерец, деветерец итн.), што укажува на импровизирање и на авторски влог во песната од страна на пејачката. Дарбата за пеење, меморирањето и употребата на специфични изрази и стилско-изразните форми се одлика само на врвните пејачки, интерпретаторки и поетеси, каква што во нашиот случај била Дафа Цепенкова.

Во овој *Зборник*, дури и јуначките (војводските) песни се значително пократки во однос на песните од преостанатите македонски пејачки. Најубавите песни во него се љубовните, за чие создавање и интерпретација била потребна голема емотивност од страна на пејачот. Не бил секој во можност да пее убави љубовни песни кои народот сакал да ги слуша. Во таа смисла, Дафа претставува врвен мајстор на интерпретацијата. И бројот на испеани и објавени песни од страна на Дафа не е мал – вкупно 160 на број. Оваа бројка сестрата на Марко ја сместува во редот на најзнаменитите македонски интерпретаторки на народни песни, значајни како по квантитетот, така и по квалитетот.

Оскудните податоци за животот и умешноста на Дафа Цепенкова го оневозможуваат нашиот интерес за подетално проучување на нејзините животни врвици. Во целина, можеме да кажеме дека таа е производ на мешањето на старите фолклорни традиции со преродбенско-просветителскиот процес кој ја зафатил Македонија во XIX век. Дафа била сведок на настаните како што се борбата за отфрлање на грчкото духовништво и обнова на Охридската архиепископија, борбата за воведување народен јазик во училиштата, се забележуваат повеќе обиди за издавање учебници и граматика на локалните македонски говори, забрзан растеж и развој на градовите, а со тоа и создавање на граѓанска (чорбациска) класа и сл. Токму развојот на македонското граѓанство го доведуваме во врска собирањето на народните умотворби, но и постепено исчезнување или одумирање на традициите. Имено, новформираната граѓанска класа, како што посочува Блаже Конески, е производ на формирањето на чаршијата и чаршискиот живот, како и на постепено навлегување на капитализмот во нашата земја. (Конески, 1959, стр. 6). Граѓанството било свесно за туѓите влијанија врз македонското секојдневие, па за да го зачува народниот дух, презело мерки за негово овековечување во вид на објавување на народните песни, приказни, поговорки итн.

Заклучок

Судирот на старото со новото во кое биле вклучени традицијата, занаетчиството, индустријата, трговијата придонело за масовното иселување на селаните во градовите и губењето на врската со земјата што погубно влијаело врз понатамошниот развој и опстојување на усната народна книжевност. Поради тоа, нејзините собирачи често пати запишувале дека народните пејачки негативно гледале на трендот на осовременување и модернизирање на македонските градови и села. Оваа модернизација придонела за мешање на нови термини во јазикот, за отворање нови перспективи во согледбите за животот, но отворила можност и за забрзани пропагандни влијанија од соседните балкански и европски држави. Ваквите заемни врски го отежнуваат фиксирањето на одликите карактеристични за една усна народна книжевност. Дури „понекогаш чувството и свеста за родниот крај биле матни, понекогаш колебливи и противречно насочени, понекогаш запаѓале во низа кобни заблуди и девијации, но низ вековите тие биле, постоеле, траеле, се менувале неизедначено, но секогаш релевантно ги конституирале чувствата и мислењата“ (Чубелиќ, 1968, стр. 174). Оваа констатација сосема одговара во случајот со Македонија и, меѓу другите, и во случајот со Дафа Цепенкова.

Очигледно е дека генот имал големо влијание во поетиката на Дафа, бидејќи и татко ѝ Коста и брат ѝ Марко биле даровити интерпретатори кои знаеле да го задржат вниманието на слушателот. Интерпретацијата на Дафа била вдахновена, исполнета со блага реч, а нејзиното чувство за ритам и мелодија, според исказите на запишувачот Тахов, биле ненадминливи, исто како и нејзината физичка убавина. За разлика од нејзиниот брат Марко, кој поседувал извонреден талент за раскажување, Дафа поседувала талент за пеење. На овој начин, интерпретаторскиот круг на фамилијата Цепенкови е заокружен на секаков начин што се однесува до фолклорот. Песните, легендите и приказните биле дел од животот на Цепенкови, а денес се дел и од нашето секојдневие.

Библиографија

- [1] Јашар-Настева, Оливера. (2001). *Турските лексички елементи во македонскиот јазик*. Скопје: Институт за македонска литература „Крсте Мисирков“.
- [2] Конески, Блаже. (1959). *Кон македонската преродба, македонските учебници од 19 век*, второ издание. Скопје.
- [3] Мирчев, Д. (1904). „Бљљжки по приџпскиј говор“. Во: *СбНУНК*, книга XX. Софија: Државна печатница.
- [4] Пенушлиски, Кирил. (1980). *Малеш и Пијанец III, Малешевски фолклор*. Скопје: МАНУ.
- [5] Пенушлиски, Кирил. (1964). „Натпевки - (кратки) љубовни народни песни“. Во: *Современост*, бр. 9.
- [6] Пенушлиски, Кирил. (1981). *Македонскиот фолклор*. Скопје: Мисла.

- [7] *Речник на македонскиот јазик, том III*. (1994). Составувачи Тодор Димитровски, Благоја Корубин и Трајко Стаматоски под редакција на Блаже Конески. Скопје: Детска радост.
- [8] Таховъ, Наумъ К. (1895). *Сборникъ отъ македонски български народни пѣсни*. София.
- [9] Цепенков, Марко К. (19726). *Народни песни, книга прва*. Редактирал д-р Кирил Пенушлиски, соработник Блаже Петровски. Македонска книга, Скопје.
- [10] Цепенков, Марко К. (1972a). *Материјали, литературни творби, книга десетта*. Редактирал д-р Блаже Ристовски. Скопје: Македонска книга.
- [11] Чубелиќ, Твртко. (1968). „Претпоставки и предуслови за историјата на усната народна книжевност во светот и во национални размери“. Во: *Македонски фолклор*, бр.2.

Slavcho Koviloski

Institute of Macedonian Literature, Skopje

Blood is Thicker Than Water - The Interpreter of Folk Songs: Dafa Cepenкова

Abstract: This article is dedicated to Dafa Cepenкова, a famous interpreter of folk songs. She is a member of Cepenkov family from Prilep and was the sister of the well-known collector and writer of folk art Marko Cepenkov. Unlike her brother Marko, who possessed a remarkable talent for storytelling, Dafa possessed a singing talent. Most of the songs written in Naum Tahov's *Collection* belong to Dafa. The interpretation and the art of improvisation make the songs be sung with a sense of metrics and a soulful spirit, and some of these songs are works by the singer herself. That is why Dafa Cepenкова is ranked among the best Macedonian folk song interpreters of the 19th century.

Keywords: *Dafa Cepenкова, Marko Cepenkov, Prilep, Krushevo, XIXth century, folk songs, folk art.*

ГОД. V
БР. 9

ПАЛИМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. V
NO 9